

POVEZANOST PERCIPIRANE SOCIJALNE PODRŠKE SA ŠKOLSKIM POSTIGNUĆEM UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA

Nedim Prelić¹, Danijela Jokanović², Nera Kravić Prelić¹

¹Univerzitetski klinički centar Tuzla, prof.dr.Ibre Pašića 18, 75 000 Tuzla, Bosna i Hercegovina,
nedimprelic@yahoo.com, nerakravic.prelj@gmail.com

²Univerzitet PIM, Filozofski fakultet, despota Stefana Lazarevića bb, 78 000 Banja Luka BiH,
djokanovic404@gmail.com

Corresponding author: Danijela Jokanović, Univerzitet PIM, Filozofski fakultet, despota Stefana Lazarevića bb, 78 000 Banja Luka BiH, djokanovic404@gmail.com

SAŽETAK

Savremeno obrazovanje postavlja sve veće zahtjeve pred učenike, očekujući od njih ne samo usvajanje akademskog znanja već i razvoj različitih socijalnih i emocionalnih kompetencija koje doprinose njihovom školskom uspjehu. Brojna istraživanja ukazuju da faktori poput motivacije, radnih navika i intelektualnih sposobnosti nisu jedini prediktori školskog postignuća, već da značajnu ulogu igra i socijalna podrška koju učenici percipiraju iz različitih izvora – roditelja, vršnjaka i nastavnika. Pojedina istraživanja pokazuju da učenici koji dobijaju veću socijalnu podršku ostvaruju bolje rezultate u školi, imaju razvijenije strategije suočavanja sa akademskim izazovima i iskazuju veći nivo motivacije za učenje (npr. Tayfur & Sevim, 2016; Mackinnon, 2012; Jiahui, et al., 2023; Saeed et al., 2023; Ahmed et al., 2008). Iako postoji značajan broj studija koje istražuju ovu temu, konzistentnost rezultata varira. Cilj ovog rada je bio utvrditi da li postoji povezanost između percipirane socijalne podrške od strane roditelja, nastavnika, vršnjaka kao i ukupne percipirane socijalne podrške i školskog postignuća učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona. U istraživanju su učestvovala 384 ispitanika (50,8% ženskih i 49,2% muških ispitanika), učenika četiri srednje škole sa prostora Tuzlanskog kantona. Podaci o varijablama ispitivanja prikupljeni su putem upitnika sociodemografskih podataka, konstruisanog posebno za potrebe ovog istraživanja, te Skale percipirane socijalne podrške (Dubow, Ullman, 1989), kojom se procjenjuje podrška od roditelja, nastavnika i vršnjaka. Uprkos očekivanju da će percipirana socijalna podrška od strane roditelja, nastavnika i vršnjaka imati značajnu povezanost sa školskim postignućem učenika srednjih škola, rezultati istraživanja nisu potvrdili postavljene hipoteze. Dobijene korelacije su niske i nisu ukazale na statistički značajnu povezanost nezavisnih varijabli sa zavisnom varijablom. Ovi nalazi sugerisu da buduća istraživanja, kada je u pitanju srednjoškolski uzrat, treba da razmatraju dodatne varijable koje mogu medijatorski ili moderatorski uticati na odnos između socijalne podrške i školskog postignuća, uključujući individualne razlike u učenju, motivaciju i karakteristike školskog sistema.

Cljučne riječi: percipirana socijalna podrška, školsko postignuće.

TEORIJSKI OKVIR

Najveći broj potreba čovjek može da zadovolji isključivo suživotom sa drugim ljudima, u grupi (Klarin, 2004), jer grupni život u kooperaciji omogućuje korist na osnovu podjele zajedničkih resursa, podjele poslova, rada, međusobne zaštite, ali uz to, kooperativni život u grupi omogućuje i podrazumijeva davanje udjela u troškovima na koje ljudi moraju da budu spremni da izdvoje, pružajući na taj način na raspolaganje resurse putem kojih se daje doprinos grupnim ishodima (Zvonarević, 1976). Ovo svakako ne znači da čovjek ne postoji i ne može da funkcioniše van društvenog konteksta, tj. da posjeduje samo socijalni identitet, već da bi ispunio svoje životne ciljeve i da bi sebi obezbijedio opstanak, čovjek teži da bude dio grupe, te da u suživotu sa drugim ljudima može zadovoljavati svoje fiziološke, socijalne, emocionalne i druge potrebe. Povrh svega, svaki pojedinac posjeduje lični identitet, što ga čini drugačijim od svih ostalih, pored toga što je već sličan, odnosno isti kao i svi drugi (Kluckhohn & Murray, 1948).

Koncept socijalne podrške

U literaturi postoji veliki broj definicija socijalne podrške. Socijalna podrška se definiše kao skup beneficija za individuu, koje proističu iz bliskih odnosa sa drugim ljudima i koje mu pomažu da se nosi sa kriznim i stresnim događajima u životu (Petz, 1992). Ujedno, ona predstavlja pomoć bližnjih osoba i/ili institucija raspoloživih u slučaju potrebe (Lacković-Grgin, 2000). Ova podrška uključuje pripadnost, poštovanje, brigu i ljubav, ali i zajedničke obaveze (Cobb, 1976, prema Lin, 1986). Prema Kalinu (1979, prema Zvizdić, 2015), socijalna podrška podrazumijeva interpersonalne transakcije koje sadrže osjećanja, afirmaciju i pomoć. Socijalna podrška se definiše i kao percipirana dostupnost drugih, prema kojima pojedinac gaji povjerenje, kojima vjeruje i koji čine da se on osjeća zbrinuto i vrijedan kao osoba (Mindful, 2008).

Socijalna podrška se može definisati kao odgovornost za tuđe potrebe, procjena tuđih osjećanja i postupaka i pružanje pomoći u prilagođenom suočavanju sa problemom (Citrona, 1996, prema Cunningham & Barbee, 2000). Sa druge strane, socijalna podrška se može definisati kao dostupnost osoba na koje se oslanjamo, koje nam daju do znanja da se brinu o nama i da im je stalo do nas (Živčić-Bećirević, 1996). Ona se temelji na psihološkoj usklađenosti i međusobnom empatijskom razumijevanju dvije ili više osoba (Badr i sar., 2001).

Prema Thoitsu (1986), termin socijalna podrška se odnosi na sva ona ponašanja i aktivnosti kojima članovi porodice, prijatelji, susjedi i drugi, koji su uključeni u socijalnu mrežu, pomažu pojedincu u slučaju potrebe. Preko socijalne podrške, pojedinac može mijenjati istovremeno i situaciju i njeno značenje, kao i svoju emocionalnu reakciju.

Rezimirajući sve ove informacije, definicije socijalne podrške, kako to navodi autor Reber (1995), većinom se mogu obuhvatiti jednom uopštenom definicijom, a to je da socijalna podrška predstavlja one forme podrške, obezbijedene od strane drugih pojedinaca i grupa, koje pomažu čovjeku da se bolje nosi sa životom.

Tipovi socijalne podrške

Sidney Cobb (1976, prema Havelka, 1997) ističe da socijalnu podršku treba shvatiti kao obavijest, gdje se pod pojmom obavijesti podrazumijeva svaki izvorni komunikacijski proces, odnosno informacija, spoznaja. Kroz ovaj proces, uz pomoć te informacije, čovjek se nastoji uvjeriti u to da je zaštićen i da je voljen, da je cijenjen, da se brinu o njemu i da je član specifične mreže komunikacija i uzajamnih obaveza. Spomenuti činioči određuju tzv. funkcionalnu vrijednost socijalne podrške, gdje se ona odvija na nekoliko paralelnih nivoa. Na temelju svojih studija, istraživači su utvrdili postojanje različitih tipova podrške, te su tako ukazali na postojanje pet kvalitativno različitih tipova socijalne podrške: 1. Instrumentalna podrška, 2. Informacijska podrška, 3. Podrška mreže (tj. podrška druženjem), 4. Emocionalna ili afektivna podrška, 5. Podrška samopoštovanju ili validacijska (potvrđujuća) podrška (prema Zvizdić, 2015).

1. Instrumentalna podrška se naziva i vidljivom/opipljivom podrškom i odnosi se na obezbjeđenje finansijske pomoći, materijalnih, kao i drugih potrebnih usluga (pomoć u kućnim poslovima, u poslu, briga o djeci, servisne usluge i sl.). Ova vrsta podrške može pomoći u redukovanju i u najvećem broju slučajeva nisu nezavisne iz razloga što je veoma vjerovatno da će oni pojedinci, koji imaju više socijalnih kontakata, ujedno imati i više pristupa instrumentalnoj pomoći i podršci samopotvrđivanju.

2. Informacijska podrška se naziva još i podrška putem savjetovanja, usmjerenja, sugestija, korisnih informacija i kognitivnog vodstva, a predstavlja pomoć u definisanju, razumijevanju i suočavanju sa događajima koji imaju konotaciju problematičnih. Ovaj tip podrške je kognitivni, podrazumijeva i davanje sugestija i povratnih informacija o napretku osobe i oblikovan je prema specifičnoj situaciji.

3. Podrška mreže, podrška druženjem, socijalno druženje ili pozitivna socijalna interakcija podrazumijeva provođenje vremena sa drugim ljudima u različitim aktivnostima, među kojima dominira odmor i rekreativne aktivnosti. Ovaj tip podrške omogućava osobi razvijanje osjećaja pripadnosti grupi. Aktivnosti vezane za ovaj tip podrške, a posebno provođenje vremena sa drugima tokom njih, mogu redukovati stres putem ispunjavanja potrebe za napretkom i kontaktom sa drugima, preko čega se pruža pomoć smanjenjem misli osobe (distrakcijom) od brige o

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

problemima, a osim toga omogućavaju pozitivna afektivna raspoloženja. Cobb (1976, prema Lin, 1986) smatra da ovaj tip podrške podrazumijeva pružanje smisla i usmjerenja pojedincu u društvu u kojem pripada. Kako se u okviru nivoa socijalnog druženja pojedinac upućuje na ona društva kojima na osnovu njegovih ličnih interesa i sklonosti pripada, ova podrška se još i zove potpora pripadnosti.

4. Emocionalna (afektivna) podrška je specifična za bliske socijalne odnose i uključuje pružanje brige, nježnosti, ljubavi, prihvatanja, solidarnosti, empatije, povjerenja, poštovanja, kao i pružanje osjećaja privrženosti i intimnosti i ekspresiju tuge. Kroz ovakav tip podrške, pojedincu se pruža osjećaj topline, sigurnosti, pripadnosti, utjehe i ugodnosti, kao i osjećaja da je voljen, ali i zbrinut, ukoliko je ova podrška pružena u vrijeme doživljavanja stresa. Ovaj tip podrške se smatra bezuslovnom i predstavlja najintimniju formu podrške koja može biti prisutna u socijalnim relacijama (Dalton, Elias & Wandersman, 2001).

5. Podrška samopoštovanju predstavlja onu informaciju putem koje individua doznaje da je prihvaćeno njeno socijalno ja, kao i njena jedinstvenost. Samopoštovanje se povećava kroz davanje informacije osobi da je priznata na osnovu vlastite vrijednosti i iskustava i da je prihvaćen bez obzira na mogućnosti pravljenja ličnih pogreški. Ovakva vrsta podrške se naziva i *emocionalna podrška*, bliska podrška i ekspresivna podrška i ona se nalazi u osnovi bliskih odnosa, a zadovoljava jednu od važnijih ljudskih potreba - potrebu za socijalnim interakcijama.

Izvori socijalne podrške

Postoje brojni izvori beneficija koji se mogu identifikovati kao socijalna podrška pojedincu. Socijalna podrška je blisko povezana sa konceptom socijalne mreže ili vezom sa porodicom, prijateljima i drugim značajnim osobama iz društvenog kruga pojedinca (komšije, kolege, vršnjaci) (Vrućinić, 2012). Pojedini autori naglašavaju izuzetnu važnost socijalne podrške unutar porodice, te stoga govore o socijalnoj podršci unutar porodice i izvan nje. Kada se govori o socijalnoj podršci za djecu i mlade, autori (Vizek-Vidović, 1994, prema Ajduković, 1995) navode porodicu, školu i vršnjake kao značajne izvore socijalne podrške.

Uloga socijalne podrške od strane porodice/roditelja, vrlo je bitna za normalan rast i razvoj djece (Garmezy, 1991). Porodica, sama po sebi, predstavlja jedan dinamički sistem, koji se tokom vremena razvija i kojem svaki član djeluje na druge članove. Kao okruženje pružanja i primanja socijalne podrške, porodica je mjesto međusobne emocionalne bliskosti, komunikacije, obostrane podrške, mjesto za rješavanje problema, te rasta i razvoja kroz brojna životna iskustva. Porodični odnosi stvaraju psihološku sredinu koja je potrebna za procesiranje većine iskustava, što uključuje razumijevanje, pomoć, osjetljivost i odgovornost na potrebe djece. Stoga porodično okruženje predstavlja izvor socijalne podrške, kako za roditelje, tako i za djecu (Vasta, Haith & Miller, 1997). Sve navedeno djecu čini sigurnijom, a njima se time obezbjeđuje sigurno okruženje za razvoj. Relacije u porodici, koje prati suportivna komunikacija, značajne su za usvajanje i razvijanje vještina slušanja drugih, kao i za razvijanje empatije prema drugima, te za razvoj kooperativnih načina rješavanja problema (Zvizdić, 2015). Najveći broj ljudi prima emocionalnu podršku, toplinu, osjećaj pripadanja, materijalnu i instrumentalnu podršku u porodici. Porodica predstavlja jedan od glavnih trajnih i pristupačnih izvora socijalne podrške, kako odraslih, tako i djece, odnosno mladih. Za razliku od ostalih izvora socijalne podrške i pomoći, u porodici se najčešće prepoznaju problemi i pomoć se spontano pruža članu u krizi bez da to on posebno traži (Vrućinić, 2012).

U momentima kada u porodici postoje periodi neadekvatnog funkcionisanja, značajnu ulogu za pojedinca mogu imati vršnjaci. Podrška od strane vršnjaka ima posebnu važnost u periodu adolescencije, kada mladi sve više stižu nezavisnost od roditelja, umanjuju interakcije sa njima, a svoje socijalne kontakte proširuju izvan porodice. Ova podrška ne podrazumijeva samo podršku od strane prijatelja, već i od poznanika, drugova iz razreda, drugih vršnjaka iz nekih drugih grupa (Zvizdić, 2015). Odnosi sa vršnjacima-prijateljima doprinose razvoju mladih na taj način što omogućavaju prilike za učenje i razvijanje socijalnih vještina, obezbjeđuju zadovoljenje potrebe za intimnošću, daju priliku za zasnivanje drugarstva i prijateljstva, čime se redukuje socijalna izolacija (Cochran & Davila, 1992). Osim toga, ovi odnosi obezbjeđuju emocionalnu podršku i

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

sigurnost, posebno u stresnim periodima, kao i kod adaptacije djeteta na školsko okruženje, a potkrepljuju i školski uspjeh (Masten & Coatsworth, 1998). Podrška od strane vršnjaka doprinosi osjećaju sigurnosti time što se redukuju određeni problemi psihološke prirode. Mladi, kroz odnose sa vršnjacima, evaluiraju i shvataju brojne kritične aspekte vlastitih iskustava, te međusobno pružaju jedni drugima objašnjenja određenih socijalnih i fizičkih problema (Gordon & Wraith, 1993; Nelson & Aboud, 1985, prema Gottlieb, 1996).

Osim porodice i vršnjaka, škola predstavlja vrlo važan izvor socijalne podrške mladima koji može imati pozitivan uticaj na mlade, a posebno mjesto u školskom okruženju zauzimaju nastavnici. Upravo su oni agensi koji su izvor i moderatori brižnih i suportivnih odnosa, pozitivnih i visokih očekivanja, te prilika za doprinosom i participacijom, koji mogu predstavljati protektivne faktore. Svojim djelovanjem kroz proces odgoja i obrazovanja, nastavnici nastoje zadovoljiti osnovne potrebe mladih za sigurnošću, pripadnošću, ljubavlju, poštovanjem, učenjem, postignućem i efikasnošću. Nastavnici su edukatori – oni uče i razvijaju znanja, pružaju korisne informacije, ali i neophodnu instrumentalnu podršku, te podstiču sveukupni razvoj djeteta, vodeći brigu po njemu. Osim toga, nastavnik predstavlja pozitivan i povjerljiv model za ličnu identifikaciju, a uz to oni uče mlade da vjeruju u sebe, svoju budućnost, razvijajući tako autonomiju, samopoštovanje, samopouzdanje i optimizam, kao rezilijentne osobine (Zvizdić, 2015).

Značaj socijalne podrške

Socijalna podrška svojim neposrednim djelovanjem mijenja značenje životnog događaja i na taj način utiče na ishod krize, dok posrednim djelovanjem modifikuje reakcije na životni događaj i reakcije u krizi (Vrućinić, 2012). Istraživanja potvrđuju da socijalna podrška, osim što je veoma dobar prediktor dužeg života i boljeg zdravlja, ujedno utiče na dobrobit pojedinca koji prima socijalnu podršku, te pojedincu pomaže u što produktivnijem i efikasnijem suočavanju sa teško savladivim i stresnim situacijama (Hause i sar., 1988, prema Sarason i sar., 1990).

Percipirana socijalna podrška vodi napretku, oporavku i boljem suočavanju sa negativnim događajima u životu, jer dozvoljava osobi da razvija osjećaj vlastite vrijednosti, pozitivne samoevaluacije i jačanja svog socijalnog ja (Sarason i sar., 1986).

Kada se posmatra kao nezavisna varijabla, socijalna podrška je povezana sa zdravljem i općom dobrobiti, na direktan ili indirektan način. Socijalna podrška je u pozitivnom smislu povezana sa različitim aspektima dobrobiti pojedinca, a u negativnom smislu sa depresijom i psihološkom iscrpljenošću (Pugliesi, 1998).

1.5. Percipirana socijalna podrška u školskom kontekstu

Socijalna podrška od roditelja, nastavnika i vršnjaka ima značajan i višestruk uticaj na školski uspeh. Emocionalna, socijalna i akademska podrška čine osnovu za razvoj pozitivnih školski veza i motivacije kod učenika, čime se doprinosi njihovoj boljoj akademskoj izvedbi. Uloga socijalne podrške u školskom kontekstu ističe se kao ključni faktor koji može pomoći učenicima da ostvare svoj potencijal.

Roditeljska podrška je jedan od ključnih faktora koji utiče na akademski uspeh učenika. Istraživanja pokazuju da roditelji koji pružaju emocionalnu, socijalnu i praktičnu podršku svojim učenicima omogućavaju bolje akademske performanse. Roditeljski angažman, koji uključuje pozitivnu komunikaciju, pomaganje u učenju, kao i stvaranje stabilnog i podržavajućeg domaćinskog okruženja, značajno doprinosi većoj motivaciji i boljoj koncentraciji učenika (Masten et al., 2004)

Podrška koju učenici dobijaju od svojih nastavnika takođe ima značajan uticaj na njihov školski uspeh. Nastavnici koji se ponašaju kao mentori, pružajući emocionalnu podršku, smanjuju stres i povećavaju motivaciju učenika, što vodi ka boljim akademskim rezultatima. Pozitivni odnosi sa nastavnicima mogu poboljšati socijalnu i emocionalnu prilagodbu učenika, a to se u velikoj meri odražava na njihov akademski učinak (Cornelius-White, 2007).

U istraživanjima je pokazano da učenici koji percipiraju svoje nastavnike kao podržavajuće i zainteresovane za njihov napredak, bolje ostvaruju rezultate i bolje se snalaze u školskom okruženju (Pianta et al., 2002).

Podrška vršnjaka igra ključnu ulogu u razvoju socijalnih vještina i u povećanju motivacije za školu. Prijatelji i vršnjaci koji podržavaju učenike mogu povećati njihovu emocionalnu stabilnost i smanjiti osećaj stresa, što im omogućava da se bolje koncentrišu na školu. Vršnjački odnosi mogu pružiti emocionalnu podršku i smanjiti negativne efekte anksioznosti ili stresa u vezi sa školom. Studije su pokazale da postoji pozitivna korelacija između socijalne podrške vršnjaka i povećanja akademskih postignuća, jer učenici sa boljim socijalnim mrežama često lakše prevazilaze izazove školskog života (Wentzel, 1998).

Povezanost između socijalne podrške i školskog uspeha se manifestuje kroz različite mehanizme:

- Emocionalna podrška: Učenici koji dobijaju emocionalnu podršku od roditelja, nastavnika i vršnjaka imaju niži nivo stresa, što poboljšava njihovu sposobnost koncentracije i rešavanja problema, što direktno utiče na bolje akademske rezultate.
- Motivacija: Socijalna podrška povećava unutrašnju motivaciju učenika da postignu bolje akademske rezultate. Kada učenici osećaju da su podržani od strane drugih, lakše se angažuju u učenju i postizanju boljih rezultata (Gottfried, 1985).
- Samopouzdanje i socijalne veštine: Podrška od roditelja i vršnjaka pomaže učenicima da razviju samopouzdanje, koje je ključno za prevazilaženje izazova i postizanje školskih ciljeva. Takođe, socijalna integracija kroz vršnjačke odnose može doprineti povećanju angažovanosti i uspešnosti u školi (Harter, 1999).

METODOLOŠKI DIO RADA

Problem istraživanja

Savremeno obrazovanje postavlja sve veće zahtjeve pred učenike, očekujući od njih ne samo usvajanje akademskog znanja već i razvoj različitih socijalnih i emocionalnih kompetencija koje doprinose njihovom školskom uspjehu. Brojna istraživanja ukazuju da faktori poput motivacije, radnih navika i intelektualnih sposobnosti nisu jedini prediktori školskog postignuća, već da značajnu ulogu igra i socijalna podrška koju učenici percipiraju iz različitih izvora – roditelja, vršnjaka i nastavnika (npr. Wentzel, 1998, Malecki & Demaray, 2006, Rueger, Malecki & Demaray, 2010). Socijalna podrška može pružiti emocionalnu stabilnost, povećati osjećaj pripadnosti i samopouzdanja, te poslužiti kao zaštitni faktor u stresnim situacijama koje učenici doživljavaju u školskom okruženju (npr. Rosenfeld, Richman & Bowen, 2000, Wentzel, 2003, Stadler et al., 2010, Rueger, Malecki & Demaray, 2010,).

Pojedina istraživanja pokazuju da učenici koji dobijaju veću socijalnu podršku ostvaruju bolje rezultate u školi, imaju razvijenije strategije suočavanja sa akademskim izazovima i iskazuju veći nivo motivacije za učenje (npr. Tayfur & Sevim, 2016; Mackinnon, 2012; Jiahui, et al., 2023; Saeed et al., 2023; Ahmed et al., 2008). Međutim, iako postoji značajan broj studija koje istražuju ovu temu, konzistentnost rezultata varira, a malo je istraživanja koja se bave specifičnim kontekstom srednjoškolaca u Tuzlanskom kantonu. Stoga je neophodno dublje ispitati kako percipirana socijalna podrška doprinosi školskom postignuću učenika u ovom regionu.

Osnovni problem ovog istraživanja je ispitivanje relacije između percipirane socijalne podrške iz različitih izvora (roditelji, vršnjaci, nastavnici) i školskog postignuća učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona.

Značaj istraživanja

Teorijski značaj rada očituje se u doprinosu ovog istraživanja teorijskom razumijevanju uloge socijalne podrške u školskom postignuću učenika srednjih škola. Iako postoje brojne studije koje se bave uticajem različitih faktora na školski uspjeh, specifična povezanost percipirane socijalne podrške i akademskih ishoda nije dovoljno istražena u kontekstu srednjoškolskog obrazovanja u Tuzlanskom kantonu. Analizom različitih izvora podrške (roditelji, vršnjaci, nastavnici) i njihovog uticaja na postignuće, ovo istraživanje može proširiti postojeće teorijske modele u oblasti psihologije obrazovanja i doprinijeti boljem razumijevanju socijalnih faktora koji utiču na uspjeh učenika.

Praktični značaj ovog rada se ogleda u tome što rezultati istraživanja mogu biti od koristi nastavnicima, školskim pedagogima, roditeljima i donosiocima obrazovnih politika, jer pružaju konkretne informacije o tome na koji način je socijalna podrška povezana sa školskim postignućem. Na osnovu dobijenih nalaza, moguće je kreirati strategije i programe usmjerene na jačanje socijalne podrške u školskom okruženju, poboljšanje komunikacije između učenika i nastavnika te podsticanje pozitivne vršnjačke interakcije. Takođe, rezultati mogu pomoći roditeljima da bolje razumiju važnost njihove podrške u obrazovnom procesu djece i prilagode svoje pristupe kako bi ih efikasnije motivisali i podržali u učenju.

U kontekstu društvenog značaja ovog rada, školsko postignuće učenika ima dugoročne posljedice ne samo za pojedinca već i za društvo u cjelini. Razumijevanje faktora koji doprinose akademskom uspjehu može pomoći u kreiranju obrazovnog sistema koji pruža bolje uslove za razvoj učenika, čime se smanjuje stopa školskog neuspjeha i osigurava kvalitetnija radna snaga u budućnosti. Jačanje socijalne podrške unutar školskog sistema može doprinijeti stvaranju pozitivne školske klime, većem zadovoljstvu učenika obrazovanjem i njihovoj boljoj pripremljenosti za dalji akademski i profesionalni razvoj, što dugoročno utiče na razvoj zajednice i društva.

Ciljevi istraživanja

Ciljevi ovog istraživanja su:

- Utvrditi u kojoj mjeri je percipirana socijalna podrška od strane roditelja povezana sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona.
- Utvrditi u kojoj mjeri je percipirana socijalna podrška od strane nastavnika povezana sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona.
- Utvrditi u kojoj mjeri je percipirana socijalna podrška od strane vršnjaka povezana sa školskim postignućem učenika srednjih škola na području Tuzlanskog kantona.
- Ispitati u kojoj mjeri je ukupna percipirana socijalna podrška povezana sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona.

Hipoteze istraživanja

U skladu sa ciljevima istraživanja, postavljene su slijedeće hipoteze:

H1 Percipirana socijalna podrška od strane roditelja značajno je povezana sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona.

H2 Postoji značajna povezanost pozitivnog smjera između percipirane socijalne podrške od strane nastavnika i školskog postignuća učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona.

H3 Percipirana socijalna podrška od strane vršnjaka značajno je povezana sa školskim postignućem učenika srednjih škola na području Tuzlanskog kantona.

H4 Ukupna percipirana socijalna podrška je u značajnoj, pozitivnoj korelaciji sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona.

Metod istraživanja

Ovo istraživanje je sistematsko neeksperimentalno istraživanje, u kome se zaključci donose na osnovu dobijenih rezultata na ispitanom uzorku i u njemu će se koristiti:

Metoda teorijske analize - Kako metoda teorijske analize podrazumijeva analizu dostupne publikovane stručne i načune literature iz prethodnih istraživanja, ova metoda se na prvom mjestu koristila u stvaranju teorijske osnove istraživanja, sa ciljem da se teorijski rasvijetli problem ispitivanja i time omogući fokusiranje predmeta istraživanja, definisanje osnovnih pojmova, te da se utvrde ciljevi, zadaci i istraživačke hipoteze.

Survey istraživački metod - Ova metoda obuhvata sve operacije pomoću kojih se mogu izraditi sistematski podaci o stanovništvu ili uzorku stanovništva: intervjuom, razgovorom, telefonskim razgovorom, dopisom itd. Odgovara na pitanja kako se veliki broj ispitanika osjeća, ponaša i slično. Survey metod predstavlja empirijsko-neeksperimentalni pristup koji je korišten za ispitivanje mladih – učesnika istraživanja..

2.6. Uzorak ispitanika

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

Istraživanje je urađeno na prigodnom uzorku ispitanika. Uzorak je obuhvatio ukupno N=384 ispitanika i sam uzorak su činili učenici četiri srednje škole sa prostora Tuzlanskog kantona. Struktura uzorka je prikazana u Tabeli 1.

Tabela 1. Struktura uzorka prema socio-demografskim faktorima.

Table 1. Sample structure according to socio-demographic factors.

Varijabla	Socio-demografski faktori	Frekvencija	Procenat
Spol	Muški	189	49,2
	Ženski	195	50,8
Dob	15	58	15,1
	16	93	24,2
	17	109	28,4
	18	106	27,6
	19	18	4,7
Razred	I	96	25,0
	II	110	28,6
	III	90	23,4
	IV	88	22,9
Sredina življenja	Urbana	206	53,6
	Ruralna	178	46,4
Vrsta škole	Ekonomska škola	90	23,4
	Medicinska škola	101	26,3
	Elektrotehnička škola	97	25,5
	Gimnazija	96	25,0
Obrazovanje oca	Osnovna škola	18	4,7
	Srednja škola	247	64,3
	Viša ili visoka škola	119	31,0
Obrazovanje majke	Osnovna škola	108	28,1
	Srednja škola	215	56,0
	Viša ili visoka škola	61	15,9

Iz podataka, prikazanih u Tabeli 1 je vidljivo da je uzorak sačinjavalo nešto više ženskih ispitanika (195; 50,8%) u odnosu na muške muške (189; 49,2%), ali je spolna raspodjela gotovo izjednačena. Što se tiče dobi ispitanika, najviše ispitanika ima 17 godina (109; 28,4%), zatim slijede oni sa 18 godina (106; 27,6%). Nešto manje ih je u dobi od 16 godina (93; 24,2%), dok je najmanje onih koji imaju 15 godina (58; 15,1%) i 19 godina (18; 4,7%). Uzimajući u obzir razred koji učenici pohađaju, najviše ispitanika pohađa II razred (110; 28,6%), a odmah iza njega je I razred (96; 25,0%). Slijede učenici III razreda (90; 23,4%), dok je najmanje ispitanika iz IV razreda (88; 22,9%). Posmatrajući uzorak s obzirom na sredinu življenja, vidljivo je da nešto veći broj ispitanika dolazi iz urbanih sredina (206; 53,6%), dok ih je nešto manje iz ruralnih sredina (178; 46,4%). Učesnici istraživanja, kao učenici, pohađaju neku od četiri škole u kojima je istraživanje sprovedeno. Najviše ispitanika pohađa Medicinsku školu (101; 26,3%), a zatim slijede oni iz Elektrotehničke škole (97; 25,5%) i Gimnazije (96; 25,0%), dok je najmanje ispitanika Ekonomske škole (90; 23,4%).

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

Posmatrajući uzorak s obzirom na obrazovanje roditelja, najveći broj ispitanika ima oca sa srednjom školom (247; 64,3%), zatim slijede oni čiji očevi imaju višu ili visoku školu (119; 31,0%), dok je najmanje ispitanika čiji su očevi završili samo osnovnu školu (18; 4,7%). Sa druge strane, najviše ispitanika ima majku sa srednjom školom (215; 56,0%); slijede oni ispitanici čije su majke završile osnovnu školu (108; 28,1%), dok najmanje ispitanika dolazi iz porodica gdje majka ima završenu višu ili visoku školu (61; 15,9%).

Varijable

Operacionalizacijom problema istraživanja, definisane su sljedeće nezavisne i zavisne varijable:

Zavisna varijabla

Školsko postignuće

Školsko postignuće se odnosi na nivo akademskog uspjeha učenika, koji se najčešće izražava preko ocjena, uspješno završenih zadataka i testova, kao i kroz angažman u nastavnim aktivnostima. Ova varijabla se kroz različita istraživanja odnosi na objektivne pokazatelje uspjeha (prosjeck ocjena, broj položenih ispita) i subjektivne aspekte, poput učenikovog zadovoljstva vlastitim postignućima, percepcije uspješnosti i motivacije za daljnje učenje. U ovom istraživanju, školsko postignuće je operacionalizovano preko informacije o općem uspjehu učeniku na kraju I polugodišta.

Nezavisne varijable

U istraživanje su uključene nezavisne varijable koje se odnose na percipiranu socijalnu podršku i to socijalnu podršku od strane roditelja, profesora, vršnjaka, kao i na ukupnu socijalnu podršku.

Percipirana socijalna podrška od strane roditelja

Percipirana socijalna podrška od strane roditelja odnosi se na učenikovo subjektivno viđenje podrške koju dobija od svojih roditelja. Ova podrška uključuje emocionalnu podršku (ohrabrivanje, razumijevanje i podsticanje), instrumentalnu podršku (pomoć u učenju, osiguravanje resursa za školovanje), kao i informativnu podršku (savjeti, vođenje kroz obrazovne i profesionalne odluke).

Percipirana socijalna podrška od strane nastavnika

Percipirana socijalna podrška od strane nastavnika odnosi se na učenikovu percepciju nastavničkog angažmana u vidu pružanja emocionalne, akademske i motivacione podrške. Ova varijabla uključuje nastavničku dostupnost za razgovor, pružanje konstruktivnih povratnih informacija, podsticanje učenika na akademski uspjeh, kao i stvaranje pozitivne i podržavajuće atmosfere u učionici.

Percipirana socijalna podrška od strane vršnjaka

Percipirana socijalna podrška od strane vršnjaka odnosi se na učenikovo viđenje pomoći, razumijevanja i podrške koju dobija od svojih vršnjaka. Ova podrška može biti emocionalna (prijateljstvo, osjećaj pripadnosti), instrumentalna (pomoć u učenju i rješavanju zadataka) i informativna (razmjena znanja i savjeta). Učenici s visokom percipiranom podrškom vršnjaka osjećaju se sigurnije, imaju veću motivaciju za školu i lakše se nose s akademskim izazovima.

Percipirana socijalna podrška (ukupna)

Percipirana socijalna podrška (ukupna) odnosi se na sveukupni nivo podrške koji učenik osjeća od strane roditelja, nastavnika i vršnjaka. Ova varijabla predstavlja zbir različitih izvora socijalne podrške i odražava koliko učenik doživljava svoje okruženje kao podsticajno i ohrabrujuće u akademskom i ličnom razvoju. Veća ukupna percipirana podrška povezana je sa višim nivoom psihološke dobrobiti učenika.

Mjerni instrumenti

U ovom istraživanju korišteni su sljedeći instrumenti ispitivanja:

- Upitnik o socio-demografskim podacima ispitanika i
 - Skala percipirane socijalne podrške
1. Upitnik o socio-demografskim podacima je konstruisan posebno za potrebe ovog istraživanja, kako bi se izvršio uvid u socio-demografske karakteristike ispitanika, a sadrži:
 - Pitanja o opštim biografskim podacima: pol, dob, sredina življena (urbana ili ruralna sredina), vrsta škole koju pohađa, razred, uspjeh u školi.
 - Pitanja o porodici: nivo obrazovanja oca, nivo obrazovanja majke.

2. Skala percipirane socijalne podrške služi za mjerenje percepcije pružene socijalne podrške. Percipirana socijalna podrška se odnosi na uvjerenje pojedinca da ga drugi vole, brinu za njega i žele mu pomoći, i ona je pozitivno i značajno povezana sa stvarnom ili dobijenom socijalnom podrškom. Za potrebe ovog istraživanja korištena je skala percipirane socijalne podrške koju su za djecu osnovnoškolske dobi konstruisali Dubow i Ullman (1989), a za naše govorno područje prevela i prilagodila S. Pupačić (1992). Skala sadrži tri subskale namjenjene mjerenju percipirane socijalne podrške od strane roditelja, nastavnika i vršnjaka. Sastoji se od 15 čestica., a za svaki od već spomenuta tri izvora podrške u upotrebi je bilo po pet čestica za koje su uzeti u obzir oni faktori koji ih najbolje predstavljaju. Procjenjivanje čestica vršeno je na skali od 1 (nikad) do 4 (uvijek), gdje je ukupni rezultat izražen kao suma procjena na svim česticama i subskalama. Viši rezultat predstavlja veću percipiranu socijalnu podršku. Pouzdanost pojedinih dimenzija ove skale na ispitanom uzorku, izraženu preko Cronbach-ovog Alfa koeficijenta interne pouzdanosti, iznosi: podrška od strane prijatelja – 0,714; pouzdanost od strane profesora – 0,753; pouzdanost od strane porodice – 0,822. Pouzdanost cijele skale iznosi 0,819. S obzirom na navedene vrijednosti, prihvatljiva je upotreba upitnika.

Procedura sprovođenja istraživanja i uzorak ispitanika

Opšti istraživački metod korišteno ovog istraživanja je neeksperimentalno, korelaciono istraživanje bez ponovljenih mjerenja. Za potrebe prikupljanja podataka primijenjeni su navedeni upitnici (Upitnik o socio-demografskim podacima i Skala percipirane socijalne podrške (Pupačić, 1992)).

Prikupljanje podataka od ispitanika je vršeno na prigodnom uzorku učenika u četiri tuzlanske srednje škole. Ova faza je realizirana u formi anketiranja. Budući da je sa svim srednjim školama uspostavljena izrazito dobra saradnja, dogovoreno je da se za potrebe ovog istraživanja odvoji vrijeme u okviru časa odjeljenske zajednice. Ispitivanje je provedeno metodom grupno vođenog rada, koje su koordinisali autori ovog rada. Od svih razrednika je zatraženo da prilikom dogovaranja termina za provođenje istraživanja učenicima naglasi da je učešće u ovoj studiji dobrovoljno, te da je u skladu sa tim potrebno prikupiti saglasnost učenika i njihovih roditelja/staratelja. Na početku ispitivanja, svim ispitanicima je u opštoj uputi obrazložena svrha istraživanja – naučni i aplikativni cilj projekta kao i način na koji će ono biti obavljeno. Još jednom je ukazano na dobrovoljnost učešća u istraživanju, te na izrazitu važnost iskrenosti – što tačnije davanje podataka. Kada je to bilo potrebno, ispitanicima su pružena i dodatna objašnjenja ili po njihovom zahtjevu i pomoć pri davanju odgovora na pitanja. Popunjavanje upitnika je trajalo do 20 minuta. Ispitivanje je sprovedeno tokom decembra 2024. i februara 2025.godine. Konačan uzorak obuhvatio je 384 ispitanika.

Statistička obrada podataka

Obrada prikupljenih podataka je izvršena pomoću statističkog programa SPSS for Windows 26.0. Rezultati su analizirani adekvatnim statističkim postupcima - kvantitativna obrada rezultata putem odgovarajućih statističkih deskriptora (mjera centralne tendencije, mjera varijabilnosti, kao i

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

mjera asimetrije), Kolmogorov-Smirnov test za utvrđivanje normalnosti raspodjele podataka, mjera korelacije (Spearmanov koeficijent korelacije).

Za utvrđivanje povezanosti između zavisne sa nezavisnim varijablama, korišten je Spearmanov koeficijent korelacije, a kako bi se pratile razlike u nivou socijalne podrške vezano za svaku od kategorija vezanih za uspjeh, korišteni su odgovarajući deskriptivni statistički pokazatelji.

NALAZI ISTRAŽIVANJA

Deskriptivne statističke mjere

U nastavku su prikazani deskriptivni pokazatelji nezavisnih varijabli obuhvaćenih istraživanjem. Normalnost distribucije rezultata ispitanika ispitana je Kolmogorov-Smirnovim testom (Tabela 2).

Tabela 2. Deskriptivni pokazatelji nezavisnih varijabli u istraživanju i testiranje značajnosti odstupanja rezultata od normalne distribucije na uzorku N=384.

Table 2. Descriptive indicators of independent variables in the research and testing the significance of the deviation of the results from the normal distribution on the sample N=384.

Statistički parametar		A	B	C	D
Aritmetička sredina (M)		16,25	14,21	15,82	46,04
Standardna greška aritmetičke sredine		0,165	0,149	0,135	0,349
Interval pouzdanosti u kome se sa 95% sigurnosti nalazi aritmetička sredina	Donja granica	15,92	13,92	15,56	45,36
	Gornja granica	16,57	14,51	16,08	46,73
Trimovana aritmetička sredina (5%)		16,5	14,3	15,95	46,36
Medijana (Md)		17	14	16	47
Varijansa (V)		10,46	8,57	6,96	46,81
Standardna devijacija (SD)		3,24	2,93	2,64	6,84
Minimum		5	5	6	18
Maximum		20	20	20	59
Raspon		15	15	14	41
Interkvartilni raspon		5	4	4	9
Skjunis (mjera asimetrije distribucije)		-1,054	-0,413	-0,697	-0,731
Std.greška skjunisa		0,125	0,125	0,125	0,125
Kurtozis (mjera spljoštenosti distr.)		0,691	-0,091	0,111	0,976
Std.greška kurtozisa		0,248	0,248	0,248	0,248
Kolmogorov-Smirnov test	Statistik	0,154	0,099	0,136	0,069
	df	384	384	384	384
	sig.	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001

Varijable: A – Percipirana socijalna podrška od strane roditelja, B – Percipirana socijalna podrška od strane nastavnika, C – Percipirana socijalna podrška od strane vršnjaka, D – Ukupna percipirana socijalna podrška

Na osnovu podataka prikazanih u Tabeli 2, koji se odnose na rezultate ispitanika na Skali percipirane socijalne podrške, vidljivo je da na Subskali percipirane socijalne podrške od strane roditelja ispitanici ostvaruju rezultate od 5 do 20, pa raspon iznosi 15. Prosječan rezultat na ovoj subskali iznosi $M=16,25$, dok medijana rezultata iznosi $Md=17$. Kada je u pitanju varijabilnost rezultata na Subskali percipirane socijalne podrške od strane roditelja, standardna devijacija iznosi $Sd = 3,24$, a koeficijent varijabilnosti je $V=19,94\%$. Vrijednost skjunisa je negativna ($Sk = -1,054$), a s obzirom na vrijednost standardne pogreške asimetrije (0,125), standardizovani skjunis iznosi 8,43, što govori da sa 99% sigurnosti distribucija podataka zbog asimetrije značajno odstupa

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

od normalne distribucije. Vrijednost kurtozisa je pozitivna ($Ku = 0,691$) i s obzirom na vrijednost standardne pogreške kurtozisa ($0,248$), standardni kurtozis ima vrijednost $2,786$, što ukazuje da distribucija podataka i po spljoštenosti odstupa od normalne. Ovaj podatak govori da je distribucija leptokurtična. Kolmogorov Smirnovljev test ukazuje da distribucija podataka na Subskali percipirane socijalne podrške od strane roditelja značajno odstupa od normalne distribucije sa $99,9\%$ sigurnosti ($p < 0,001$).

Podaci u Tabeli 2 dalje pokazuju da ispitanici na Subskali percipirane socijalne podrške od strane nastavnika ostvaruju rezultate također od 5 do 20, te raspon rezultata iznosi 15. Prosječan rezultat na ovoj subskali iznosi $M=14,21$, dok medijana rezultata iznosi $Md=14$. Što se tiče varijabilnosti rezultata na Subskali percipirane socijalne podrške od strane nastavnika, standardna devijacija iznosi $Sd=2,93$, pa je koeficijent varijabilnosti je $V=20,62\%$. Vrijednost skjunisa je negativna ($Sk = -0,413$), a s obzirom na vrijednost standardne pogreške asimetrije ($0,125$), standardizovani skjunis iznosi $3,30$, što govori da sa 99% sigurnosti distribucija podataka zbog asimetrije značajno odstupa od normalne distribucije. Vrijednost kurtozisa je također negativna ($Ku = -0,091$), dok je vrijednost standardne pogreške kurtozisa ($0,248$), pa standardni kurtozis iznosi $0,367$, što ukazuje da distribucija podataka po spljoštenosti ne odstupa značajno od normalne. Ovaj podatak govori da je distribucija mezokurtična. Kolmogorov Smirnovljev test ukazuje da distribucija podataka na Subskali percipirane socijalne podrške od strane nastavnika značajno odstupa od normalne distribucije sa $99,9\%$ sigurnosti ($p < 0,001$).

Podaci, koji se odnose na Subskalu percipirane socijalne podrške od strane vršnjaka ukazuju da ispitanici ostvaruju rezultate od 6 do 20, pa raspon rezultata iznosi 14. Prosječan rezultat na ovoj subskali je $M=15,82$, dok medijana rezultata iznosi $Md=16$. Kada se govori o varijabilnosti rezultata na ovoj subskali, standardna devijacija iznosi $Sd=2,64$, pa je koeficijent varijabilnosti je $V=16,69\%$. Vrijednost skjunisa je i na ovoj subskali negativna ($Sk=-0,697$), te s obzirom na vrijednost standardne pogreške asimetrije ($0,125$), standardizovani skjunis iznosi $-5,576$, što govori da sa 99% sigurnosti distribucija podataka po asimetriji značajno odstupa od normalne distribucije. Vrijednost kurtozisa iznosi $Ku=0,111$, a uzimajući u obzir vrijednost standardne pogreške kurtozisa ($0,248$), standardni kurtozis iznosi $0,448$, što kazuje da distribucija podataka po spljoštenosti ne odstupa značajno od normalne. Ovaj podatak govori da je distribucija mezokurtična. Kolmogorov Smirnovljev test ukazuje da distribucija podataka na Subskali percipirane socijalne podrške od strane nastavnika značajno odstupa od normalne distribucije sa $99,9\%$ sigurnosti ($p < 0,001$).

Tabela 2 prikazuje i podatke koji se tiču ukupne percipirane socijalne podrške. Na ovoj skali ispitanici ostvaruju rezultate od 18 do 59, pa raspon rezultata iznosi 41. Prosječan rezultat na ovoj subskali je $M=46,04$, dok medijana rezultata iznosi $Md=47$. Što se tiče varijabilnosti rezultata na ovoj skali, standardna devijacija iznosi $Sd=6,84$, pa je koeficijent varijabilnosti je $V=14,86\%$. Vrijednost skjunisa je negativna ($Sk=-0,731$), a s obzirom na vrijednost standardne pogreške asimetrije ($0,125$), standardizovani skjunis iznosi $5,848$, što kazuje da sa 99% sigurnosti distribucija podataka po asimetriji značajno odstupa od normalne distribucije. Vrijednost kurtozisa je $Ku=0,976$, pa uzimajući u obzir vrijednost standardne pogreške kurtozisa ($0,248$), standardni kurtozis iznosi $3,94$, što govori da distribucija podataka po spljoštenosti sa 99% sigurnosti odstupa značajno od normalne. Ovaj podatak ukazuje da je distribucija leptokurtična. Kolmogorov Smirnovljev test potvrđuje da distribucija podataka na Subskali percipirane socijalne podrške od strane nastavnika značajno odstupa od normalne distribucije sa $99,9\%$ sigurnosti ($p < 0,001$).

Uzimajući u obzir navedena odstupanja od normalne distribucije kod nezavisnih varijabli, kao i činjenicu da je zavisna varijabla na originalnom nivou mjerenja, pri obradi podataka su korišteni neparametrijski statistički postupci.

U Tabeli 3 su prikazani deskriptivni pokazatelji zavisne varijable. Iz prikazane tabele je vidljivo da je najveći dio učenika (120 ili $31,3\%$) u kategoriji vrlo dobrih, dok najmanje ima odličnih učenika ($n=62$ ili $16,1\%$). Nedovoljnih učenika u ispitanoj uzorku nije bilo, a broj dobrih i nedovoljnih učenika je približno jednak (dobrih: 100 ili $26,0\%$, nedovoljnih: 102 ili $26,6\%$). Prosječna ocjena na kraju I polugodišta na ispitanoj uzorku je bila $M=3,10$ ($SD=1,42$).

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

Tabela 3. Deskriptivni pokazatelji (frekvencije, kumulativne frekvencije, procenti i kumulativni procenti) zavisne varijable istraživanja (N=384).

Table 3. Descriptive indicators (frequencies, cumulative frequencies, percentages and cumulative percentages) of the dependent variables of the research (N=384).

	Frekvencija	Kumulativna frekvencija	Procenat	Kumulativni procenat
Odličan	62	62	16,1	16,1
Vrlo dobar	120	182	31,3	47,4
Dobar	100	282	26,0	73,4
Dovoljan	0	282	-	73,4
Nedovoljan	102	384	26,6	100,0
Ukupno	384		100,0	

Interkorelacija dimenzija percipirane socijalne podrške i školskog uspjeha učenika

U Tabeli 4 je predstavljena interkorelacija svih nezavisnih varijabli istraživanja (Percipirana socijalna podrška od strane roditelja (2), Percipirana socijalna podrška od strane nastavnika (3), Percipirana socijalna podrška od strane vršnjaka (4) i Ukupna socijalna podrška (5)) sa zavisnom varijablom (uspjeh učenika – školsko postignuće (1)). Povezanost svih varijabli međusobno prikazane su uz pomoć Spearmanovog koeficijenta korelacije.

Tabela 4. Matrica interkorelacija varijabli u istraživanju.

Table 4. Matrix of intercorrelations of variables in the research.

	1	2	3	4	5
1 Školski uspjeh	1,000				
2 Percipirana socijalna podrška od strane roditelja	-,057	1,000			
3 Percipirana socijalna podrška od strane nastavnika	,018	,360	1,000		
4 Percipirana socijalna podrška od strane vršnjaka	-,047	,350	,328	1,000	
5 Ukupna percipirana socijalna podrška	-,034	,733**	,690**	,673**	1,000

Povezanost percipirane socijalne podrške od strane roditelja sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona

Povezanost percipirane socijalne podrške od strane roditelja sa školskim uspjehom je prikazana u tabeli 3. Prikazani podatak kazuje da povezanost iznosi $r_c = -,057$ ($df=382$, $p>0,05$), što znači da povezanost između ove dvije varijable negativnog smjera, povezanost je zanemarivo mala, i ove dvije varijable na ispitanom uzorku dijele zanemarivo mali dio zajedničke varijanse. Figura 1 daje grafički prikaz povezanosti dvije navedene varijable.

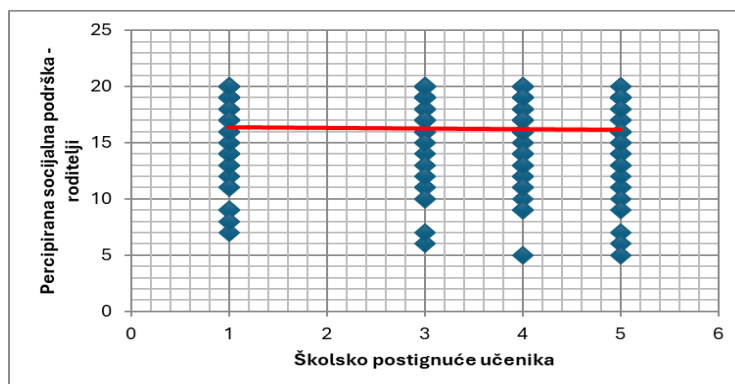

Figura 1. Grafički prikaz povezanosti Percipirane socijalne podrške od strane roditelja sa školskim uspjehom (Scatter dijagram).

Figure 1. Graphic representation of the relationship between Perceived social support by parents and school success (Scatter diagram).

Dobijeni podaci, koji opisuju povezanosti preko Spearmanovog koeficijenta korelacije i preko Scatter dijagrama, jasno ukazuju da se učenici, kojima je pružena veća socijalna podrška ne razlikuju po školskom postignuću značajno od učenika koji imaju manji nivo socijalne podrške, odnosno da školsko postignuće nije povezano sa percipiranom socijalnom podrškom od strane roditelja.

Na osnovu ovakvih podataka se hipoteza H1 odbacuje.

Povezanost percipirane socijalne podrške od strane nastavnika sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona

Povezanost percipirane socijalne podrške od strane nastavnika sa školskim uspjehom takođe je prikazana u tabeli 3. Prikazani podatak govori da je ova povezanost čak niža od prethodno navedene, te iznosi $r_c = ,018$ ($df=382$, $p>0,05$), odnosno da je povezanost između ove dvije varijable pozitivnog smjera, povezanost je zanemarivo mala, i ove dvije varijable na ispitanom uzorku dijele zanemarivo mali dio zajedničke varijanse. Figura 2 daje grafički prikaz povezanosti dvije navedene varijable.

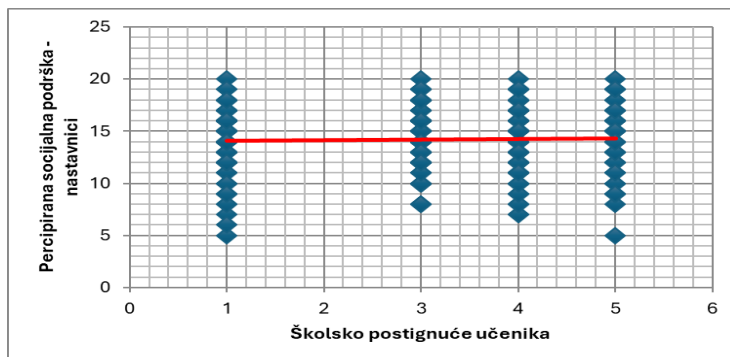

Figura 2. Grafički prikaz povezanosti Percipirane socijalne podrške od strane nastavnika sa školskim uspjehom (Scatter dijagram).

Figure 2. Graphic representation of the relationship between Perceived social support by teachers and school success (Scatter diagram).

Dobijeni podaci, koji opisuju povezanost preko Spearmanovog koeficijenta korelacije i preko Scatter dijagrama, jasno ukazuju da se učenici, kojima je pružena veća socijalna podrška (od strane nastavnika) ne razlikuju značajno od učenika koji imaju manji nivo ovog vida socijalne podrške, odnosno da školsko postignuće nije povezano sa percipiranom socijalnom podrškom od strane nastavnika.

Na osnovu ovakvih podataka se hipoteza H2 odbacuje.

Povezanost percipirane socijalne podrške od strane vršnjaka sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona

U Tabeli 3 je prikazan Spearmanov koeficijent korelacije između Percipirane socijalne podrške od strane vršnjaka i školskog uspjeha. Prikazani podatak govori da ova povezanost iznosi $r_c = -,047$ ($df=382$, $p>0,05$), odnosno, povezanost između ove dvije varijable je negativnog smjera, zanemarivo je mala, te zavisna i nezavisna varijabla na ispitanom uzorku dijele zanemarivo mali dio zajedničke varijanse. Figura 3 daje grafički prikaz povezanosti dvije navedene varijable.

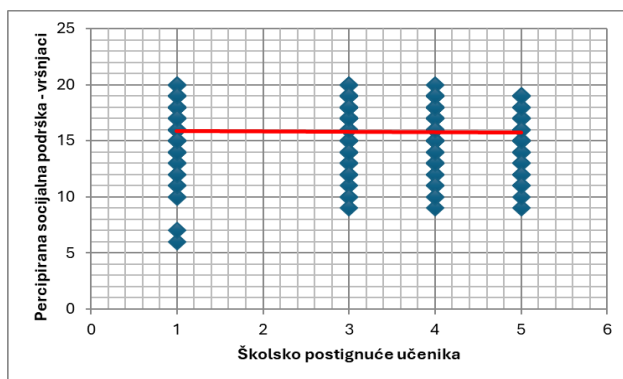

Figura 3. Grafički prikaz povezanosti Percipirane socijalne podrške od strane vršnjaka sa školskim uspjehom (Scatter dijagram).

Figure 3. Graphic representation of the association of Perceived social support from peers with school success (Scatter diagram).

Dobijeni podaci, koji opisuju povezanost preko Spearmanovog koeficijenta korelacije i preko Scatter dijagrama, jasno ukazuju da se učenici, kojima je pružena veća socijalna podrška (od strane vršnjaka) ne razlikuju po školskom postignuću značajno od učenika koji imaju manji nivo ovog vida socijalne podrške, odnosno da školsko postignuće nije povezano sa percipiranom socijalnom podrškom od strane vršnjaka.

Na osnovu ovakvih podataka se hipoteza H3 odbacuje.

Povezanost percipirane ukupne socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona

S obzirom na već iznesene rezultate, koji se odnose na povezanost percipirane socijalne podrške od strane roditelja, nastavnika i vršnjaka sa školskim uspjehom, povezanost ukupne percipirane socijalne podrške sa zavisnom varijablom takođe je zanemarivo mala, statistički nije značajna i negativnog je smjera $r_s = -0,034$ ($df=382$, $p>0,05$). Figura 4 daje grafički prikaz povezanosti dvije navedene varijable.

Dobijeni podaci, koji opisuju povezanosti preko Spearmanovog koeficijenta korelacije i preko Scatter dijagrama, jasno ukazuju da učenici, kojima je pružena veća socijalna podrška (od strane roditelja, nastavnika i vršnjaka) se ne razlikuju po školskom postignuću značajno od učenika koji imaju manji nivo socijalne podrške, odnosno da školsko postignuće nije povezano sa percipiranom socijalnom podrškom.

Na osnovu ovakvih podataka se hipoteza H4 odbacuje.

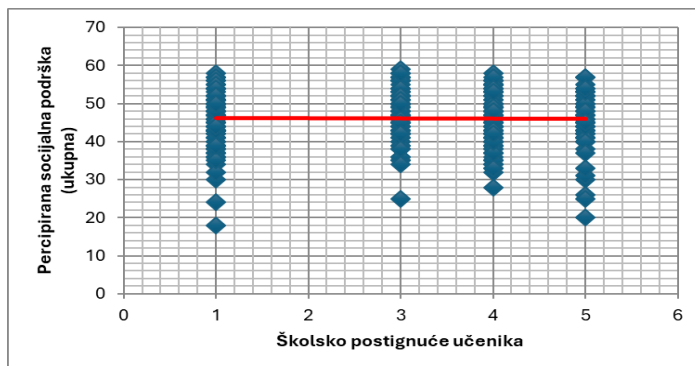

Figura 4. Grafički prikaz povezanosti Percipirane socijalne podrške (ukupno) sa školskim uspjehom (Scatter dijagram).

Figure 4. Graphic representation of the association of Perceived social support (total) with school success (Scatter diagram).

DISKUSIJA

Uprkos očekivanju da će percipirana socijalna podrška od strane roditelja, nastavnika i vršnjaka imati značajnu povezanost sa školskim postignućem učenika srednjih škola, rezultati istraživanja nisu potvrdili postavljene hipoteze. Dobijene korelacije su niske i nisu ukazale na značajnu povezanost ovih nezavisnih varijabli sa zavisnom varijablom. Mogući razlozi za ovakve nalaze se mogu razmotriti kroz nekoliko aspekata.

Roditeljska podrška tradicionalno se smatra vrlo važnim faktorom u obrazovnom uspjehu učenika. Međutim, nekoliko faktora može objasniti zašto u ovom istraživanju nije pronađena značajna povezanost:

Autonomija učenika – U srednjoškolskom uzrastu učenici često postaju nezavisniji i manje zavisni od roditeljske pomoći u učenju. Kako prelaze u više razrede, postaju odgovorniji za sopstvene akademske uspjehe, razvijaju strategije učenja i prilagođavaju se školskim zahtevima bez stalne roditeljske intervencije. Stoga, podrška roditelja može imati manji direktni uticaj na školski uspjeh nego u ranijim obrazovnim fazama, dok podrška roditelja sada može uticati na emocionalnu stabilnost učenika više nego na njihovo direktno školsko postignuće (Steinberg & Silverberg, 1986)

Individualna percepcija podrške – Nije nužno da objektivna roditeljska podrška odgovara subjektivnoj percepciji učenika. Na primjer, neki učenici mogu dobijati značajnu podršku, ali je ne percipiraju kao korisnu ili relevantnu za njihovo obrazovanje. Takođe, učenici sa slabijim akademskim postignućem mogu podršku roditelja tumačiti kao pritisak, dok oni sa boljim uspjehom mogu doživjeti istu podršku kao podsticajnu (Beecher & Loescher, 1994).

Roditeljska podrška u drugim aspektima – Podrška roditelja može biti usmjerena na emocionalno blagostanje, motivaciju i opšte odgojne vrijednosti, a ne nužno na akademska postignuća. Roditelji mogu više uticati na dugoročne obrazovne ciljeve, ali ne i na trenutne ocjene učenika (Pinquart & Silbereisen, 2004).

Na osnovu iznesenog se može zaključiti da dok roditeljska podrška ima značajan uticaj na emocionalnu stabilnost učenika, njen direktni uticaj na školski uspjeh opada kako učenici postaju stariji i razvijaju veću autonomiju. U srednjoškolskom uzrastu učenici postaju sve samostalniji u procesu učenja i razvijaju svoje strategije, dok roditeljima postaje teže da direktno utiču na njihov akademski uspjeh. Ipak, podrška roditelja u ovom uzrastu i dalje igra ključnu ulogu u očuvanju emocionalne stabilnosti učenika, što indirektno može pozitivno uticati na njihov školski uspjeh, kroz smanjenje stresa i povećanje motivacije.

Iako su nastavnici ključni akteri u obrazovnom sistemu, nekoliko razloga može objasniti nisku povezanost, odnosno izostanak povezanosti podrške nastavnika sa školskim postignućem:

Različiti stilovi učenja – Neki učenici više vrednuju individualni rad i manje zavise od podrške nastavnika, dok drugima podrška nastavnika može biti ključna. Ako učenik nije navikao da traži pomoć, možda neće ni percipirati dostupnu podršku nastavnika, što može rezultirati niskom korelacijom između ove varijable i školskog uspjeha (Zimmerman & Schunk, 2001). Osim toga, učenici koji smatraju da nisu u mogućnosti da odgovore na učiteljeve zahteve ili se osećaju nesigurno u akademskom okruženju mogu biti manje motivisani da traže pomoć, što može negativno uticati na njihov uspjeh, čak iako postoji objektivna podrška. U ovom kontekstu, motivacija učenika igra ključnu ulogu u tome da li će percipirati nastavničku podršku kao korisnu (Deci et al., 1991).

Akadska podrška vs. emocionalna podrška – Nastavnici mogu pružati emocionalnu podršku, ali to ne znači nužno da učenici zbog toga ostvaruju bolji akademski uspjeh. Ponekad se podrška ogleda u podsticanju samopouzdanja, što može imati dugoročnije efekte, ali ne mora odmah uticati na ocjene. Takođe, učenici koji su akademski uspješni mogu u manjoj mjeri tražiti podršku nastavnika, dok učenici sa slabijim uspjehom mogu osjećati da nisu dovoljno podržani, što može uticati na njihovu percepciju nastavničke pomoći (Wentzel, 1998)

Kontekst školskog sistema – U srednjim školama nastavnici često imaju veći broj učenika i ograničeno vrijeme za individualni rad, što može umanjiti percepciju dostupnosti njihove podrške. Pored toga, školski sistem često vrednuje samostalnost učenika, pa podrška nastavnika može biti

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

više usmjerena na vođenje nego na direktnu pomoć u učenju (Leithwood & Jantzi, 2006, Guskey, 2002, Hattie, 2009)

Podrška vršnjaka igra značajnu ulogu u emocionalnom i socijalnom životu učenika, ali njena povezanost sa školskim postignućem može biti ograničena zbog nekoliko faktora:

Vrsta podrške – Vršnjaci najčešće pružaju emocionalnu i socijalnu podršku, ali ne nužno i akademsku podršku. U nekim slučajevima, grupni pritisak ili socijalizacija mogu čak negativno uticati na školski uspjeh. Na primjer, učenici koji provode više vremena u društvenim aktivnostima sa vršnjacima mogu imati manje vremena za učenje, što može uticati na njihove akademske rezultate (Wentzel, 1998, Brown & Larson, 2002)

Akadska kompetitivnost – Učenici mogu imati podršku vršnjaka, ali u kompetitivnom školskom okruženju ta podrška može biti manje usmjerena na akademske ciljeve i više na socijalne aspekte života. Takođe, učenici mogu oklijevati da traže akademsku pomoć od vršnjaka zbog straha od negativne procjene ili osjećaja rivalstva (Brown & Larson, 2002, Fletcher et al., 2003, Ryan & Patrick, 2001).

Divergentne akademske aspiracije – Ako učenici imaju prijatelje sa različitim akademskim ambicijama, percipirana podrška vršnjaka možda neće igrati značajnu ulogu u oblikovanju njihovog školskog postignuća. Učenici iz različitih obrazovnih sredina mogu imati drugačija očekivanja i vrijednosti kada je riječ o akademskom uspjehu (Juvonen & Murdock, 1997).

Ukupna socijalna podrška, koja uključuje podršku roditelja, nastavnika i vršnjaka, može imati sinergijski efekat, ali nekoliko razloga može objasniti zašto ona nije značajno povezana sa školskim postignućem:

Individualne razlike u učenju – Svaki učenik drugačije reaguje na socijalnu podršku. Dok nekima podrška roditelja, nastavnika i vršnjaka pruža osjećaj sigurnosti i motivacije, drugima može biti irelevantna u kontekstu akademskih postignuća. Neki učenici razvijaju sopstvene strategije učenja i ne oslanjaju se na podršku, dok drugi više zavise od spoljašnjih faktora. Takođe, emocionalno stabilni učenici mogu imati visok uspjeh bez obzira na percepciju socijalne podrške, dok oni koji se suočavaju sa većim emocionalnim izazovima mogu biti više pogođeni njenim nedostatkom (Zimmerman, 2000, Furman, 1985).

Školski uspjeh kao multifaktorska pojava – Pored socijalne podrške, školski uspjeh zavisi od kognitivnih sposobnosti, motivacije, radnih navika, organizacije vremena i socioekonomskog statusa porodice. Socijalna podrška može doprinijeti akademskom postignuću, ali nije jedini niti dominantni faktor. Učenici sa visokim samopouzdanjem i radnim navikama mogu postići dobre rezultate bez obzira na podršku, dok učenici sa slabijim strategijama učenja mogu imati teškoće čak i uz visoku percipiranu socijalnu podršku (Carroll, 1993, Bandura, 1997, Wentzel, 1998).

ZAKLJUČCI

Osnovni problem, kojim se ovo istraživanje bavilo jeste ispitivanje povezanosti socijalne podrške od strane roditelja, nastavnika i vršnjaka sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona. U vezi sa tim, definisani su ciljevi i postavljene odgovarajuće hipoteze. Kako bi se odgovorilo na postavljene hipoteze, ispitivanje je sprovedeno sa N=384 ispitanika, učenika ekonomske, elektrotehničke, medicinske škole i gimnazije sa područja Tuzlanskog kantona. Analizirajući dobijene rezultate, došlo se do sljedećih zaključaka:

Percipirana socijalna podrška od strane roditelja nije u značajnoj povezanosti sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona, što znači da razlike u uspjehu učenika ne postoje bez obzira na količinu pružene socijalne podrške od strane roditelja. Na osnovu ovakvog nalaza se odbacuje hipoteza H1.

Percipirana socijalna podrška od strane nastavnika takođe nije u značajnoj povezanosti sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona. Ovo ukazuje da razlike u uspjehu učenika ne postoje bez obzira na količinu pružene socijalne podrške od strane nastavnika. Na osnovu ovakvog nalaza se odbacuje hipoteza H2.

Percipirana socijalna podrška od strane vršnjaka nije u značajnoj povezanosti sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona, što govori da razlike u uspjehu učenika

Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.

ne postoje bez obzira na nivo pružene socijalne podrške od strane vršnjaka. Na osnovu ovakvog nalaza se odbacuje hipoteza H3.

Ukupna percipirana socijalna podrška nije u značajnoj povezanosti sa školskim postignućem učenika srednjih škola Tuzlanskog kantona, što govori da razlike u uspjehu učenika ne postoje bez obzira na količinu pružene socijalne podrške od strane roditelja, nastavnika i vršnjaka. Na osnovu ovakvog nalaza se odbacuje hipoteza H4.

Sveukupno posmatrajući, ovakvi nalazi istraživanja ukazuju na to da percipirana socijalna podrška nije značajno povezana sa školskim postignućem učenika srednjih škola. Ovi nalazi sugerišu da buduća istraživanja treba da razmatraju dodatne varijable koje mogu medijatorski ili moderatorski uticati na odnos između socijalne podrške i školskog postignuća, uključujući individualne razlike u učenju, motivaciju i karakteristike školskog sistema.

DECLARATIONS OF INTEREST STATEMENT

The authors affirm that there are no conflicts of interest to declare in relation to the research presented in this paper.

LITERATURA

- Ahmed, W., Minnaert, A., van der Werf, G., Kuyper, H. (2010). Perceived social support and early adolescents' achievement: the mediational roles of motivational beliefs and emotions. *J Youth Adolesc.*, 39(1), 36-46.
- Ajduković, D. (1995). *Program psihosocijalne pomoći prognanoj i izbjegloj djeci, (Priručnik za pomagače-nestručnjake)*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Badr, H., Acitelli, L. K., Duck, S., Carl, W. J. (2001). Weaving social support and relationships together. In: B. Sarason, S. Duck (ur.), *Personal Relationships, Implications for Clinical and Community Psychology*. Chichester, John Wiley & Sons, LTD. pp. 1-15.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W.H. Freeman and Company.
- Beecher, M., & Loescher, E. (1994). The influence of parental support on academic achievement: A review of the literature. *Educational Psychology Review*, 6(2), 199-215.
- Brooks, J.B. (1996). *The Process of Parenting, Fourth Edition*. London: Mayfield Publishing Company, California.
- Brown, B. B., & Larson, J. (2002). Peer relationships in adolescence. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Volume 3: Being and becoming a parent* (pp. 74-103). Lawrence Erlbaum Associates.
- Carroll, J. B. (1993). *Human Cognitive Abilities: A Survey of Factor-Analytic Studies*. Cambridge University Press.
- Cochran, M. i Davila, V. (1992). Societal Influences on Children's Peer Relationships. In R.D. Parke, G.W. Laad (Eds.): *Family-Peer Relationships: Modes of Linkage*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, pp. 191-212.
- Cornelius-White, J. H. (2007). Learner-centered teacher-student relationships are effective: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 77(1), 113-143.
- Cunningham, M. R., Barbee, A. P. (2000). Social support. In: C. Hendrick, S. S. Hendrick (ur.), *Close Relationships* (pp. 273-287). London: Sage Publications, Inc.
- Dalton, J.H., Elias, M.J. i Wandersman, A. (2001). *Community Psychology, Linking Individuals and Communities*. Wadsworth: United States.
- Fletcher, A. C., Nickerson, P. E., & Wright, D. L. (2003). The role of peer relationships in adolescent development. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 317-347). John Wiley & Sons.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1985). The measurement of psychological dependency: The Role of Parents and Friends. *Journal of Youth and Adolescence*, 14(5), 375-412.
- Garmezy N. (1991). Resilience and Vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty. *American Behavioral Scientist*, 34(4), 416-430.

- Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14(2)*, 349-368.
- Gottlieb, B.H. (1996). Theories and practices of mobilizing support in stressful circumstances. In C.L. Cooper (Eds.): *Handbook of Stress, Medicine, and Health*. Boca Raton, Florida: CRC Press, pp. 339-356.
- Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 8(3), 381-391.
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Havelka M. (1997). *Zdravstvena psihologija*. Zagreb: Naklada Slap.
- Juvonen, J., & Murdock, T. B. (1997). Students' perception of peer relationships and academic achievement: The role of group identity. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 29, pp. 105-144). Academic Press.
- Klarin, M. (2004). Uloga socijalne podrške vršnjaka i vršnjačkih odnosa u usamljenosti predadolescenata i adolescenata. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 13(74), 1081-1097.
- Kluckhohn, C., Murray, H. A. (1948). *Personality in nature, society and culture*. New York: Knopf.
- Lacković-Grgin, K. (2000). *Stres u djece i adolescenata*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). A review of research on school leadership that impacts student outcomes. *Leadership and Policy in Schools*, 5(3), 207-229.
- Lin, N. (1986). Conceptualizing social support. In N. Lin, A. Dean, & W. Ensel (Eds.): *Social support, life events, and depression* (pp. 17-30). New York: Academic Press.
- Mackinnon, S.P. (2012). Perceived social support and academic achievement: cross-lagged panel and bivariate growth curve analyses. *J Youth Adolesc* 41(4), 474-85. doi: 10.1007/s10964-011-9691-1.
- Malecki, C. K., & Demaray, M. K. (2006). Social support as a buffer in the relationship between socioeconomic status and academic performance. *School Psychology Quarterly*, 21(4), 375–395. <https://doi.org/10.1521/scpq.2006.21.4.375>
- Masten, A. S., & Coatsworth, J. D. (2004). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American Psychologist*, 59(6), 305–314.
- Masten, A.S. i Coatsworth, J.D. (1998). The Development of Competence in Favorable and Unfavorable Environments Lessons From research on Successful Children. *American Psychologist*, 53(2), 205-220.
- Mindful. (2008). *Mindful Database- Indicators- Determinants of health- Social and Cultural environment-16*. Social Support- Metadata.
- Petz, B. (1992). *Psihologijski riječnik*. Zagreb: Prosvjeta.
- Pianta, R. C., & Stuhlman, M. W. (2002). Teacher-child relationships and children's success in the first years of school. *School Psychology Review*, 31(3), 444–460.
- Pinquart, M., & Silbereisen, R. K. (2004). Perceived social support and academic achievement in adolescents: A review. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(4), 317-329.
- Pugliesi, K., & Shook, S. L. (1998). Gender, ethnicity, and network characteristics: variation in social support resources1. *Sex roles*, 38(3), 215-238.
- Pupačić S. (1992). Konstruktna valjanost i pouzdanost skala socijalne podrške. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Reber, A.S. (1995). *Dictionary of Psychology. Second edition*. England: Penguin Books.
- Rosenfeld, L. B., Richman, J. M., & Bowen, G. L. (2000). Social support networks and school outcomes: The centrality of the teacher. *Social Work in Education*, 22(4), 205–216.
- Rueger, S. Y., Malecki, C. K., & Demaray, M. K. (2010). Relationship between multiple sources of perceived social support and psychological and academic adjustment in early adolescence: Comparisons across gender. *Journal of Youth and Adolescence*, 39, 47–61. <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9368-6>

- Prelić, N., et al. (2025). Povezanost percipirane socijalne podrške sa školskim postignućem učenika srednjih škola. *STED Conference 14*(2), 349-368.
- Ryan, A. M., & Patrick, H. (2001). The classroom social environment and changes in adolescents' motivation and engagement during middle school. *American Educational Research Journal*, 38(2), 437-460.
- Saeed, K.M., Ahmed, A.S., Rahman, Z.M., Sleman, N.A. (2023). How social support predicts academic achievement among secondary students with special needs: the mediating role of self-esteem. *Middle East Curr Psychiatry* 30(46). <https://doi.org/10.1186/s43045-023-00316-2>.
- Sarason B.R., Sarason L.G., & Pierce G.R. (1990). *Social Support: An Interactional View*. New York: Willey.
- Sarason, I. G., Sarason, B. R., & Shearin, E. N. (1986). Social support as an individual difference variable: Its stability, origins, and relational aspects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(4), 845–855. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.50.4.845>
- Stadler, C., Feifel, J., Rohrmann, S., Vermeiren, R., & Poustka, F. (2010). Peer victimization and mental health problems in adolescents: Are parental and school support protective? *Child Psychiatry & Human Development*, 41, 371–386. <https://doi.org/10.1007/s10578-010-0174-5>
- Steinberg, L., & Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57(4), 841-851.
- Tayfur, C., & Ulupinar, S. (2016). The Effect of Perceived Social Support on the Academic Achievement of Health College Students. *Journal of Psychiatric Nursing/Hemşireleri Derneği*, 7(1), 1-6.
- Thoits P.A. (1986). Social Support as Coping Assistance. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 53-69.
- Vasta, R., Haith, M.M. i Miller, S.A. (1997). *Dječja psihologija*, 2. izdanje. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Vrućinić, Ž. (2012). Socijalna podrška i nezaposlenost. *Defendologija*, 31, 76-82.
- Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 202–209.
- Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 202–209. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.90.2.202>
- Wentzel, K. R. (2003). School relationships and academic motivation. In J. Aronson (Ed.), *Improving academic achievement: Impact of psychological factors* (pp. 211–228). Academic Press.
- WU, J., FU, H., & ZHANG, Y. (2023). A meta-analysis of the relationship between perceived social support and student academic achievement: The mediating role of student engagement. *Advances in Psychological Science*, 31(4), 552.
- Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation* (pp. 13-39). Academic Press.
- Zimmerman, B. J., & Schunk, D. H. (2001). *Self-regulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Zvizdić, S. (2015). *Socijalna podrška i rezilijencija kod djece i adolescenata*. Sarajevo: Filozofski fakultet.
- Zvonarević, M. (1976). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Živčić-Bećirević, I. (1996). Konstrukcija skale percipirane socijalne podrške za djecu, *Godišnjak Odsjeka za psihologiju 1995/96*, Pedagoški fakultet Rijeka, pp. 91-99.

CONNECTION OF PERCEIVED SOCIAL SUPPORT WITH THE SCHOOL ACHIEVEMENT OF HIGH SCHOOL STUDENTS

Nedim Prelić¹, Danijela Jokanović², Nera Kravić Prelić³

¹University Clinical Centre Tuzla, prof.dr Ibri Pašića 18, 75 000 Tuzla, Bosnia and Herzegovina
nedimprelic@yahoo.com

²PIM University, Faculty of Philosophy, Despota Stefana Lazarevića bb, 78 000 Banja Luka, BiH
djokanovic404@gmail.com

³University Clinical Centre Tuzla, prof.dr Ibri Pašića 18, 75 000 Tuzla, Bosnia and Herzegovina
nerakravic.preljic@gmail.com

ABSTRACT

Great demands have been constantly made before students by contemporary education, expecting them not only to acquire academic knowledge, but also the development of various social and emotional competencies that contribute to their school success. Numerous studies indicate that factors such as motivation, work habits and intellectual abilities are not the only predictors of school achievement, but that the social support that students perceive from various sources – parents, peers and teachers – also plays a significant role. Some researches show that students who receive greater social support perform better in school, have more developed strategies for coping with academic challenges, and express a higher level of motivation for learning (e.g. Tayfur & Sevim, 2016; Mackinnon, 2012; Jiahui, et al., 2023; Saeed et al., 2023; Ahmed et al., 2008). Although there is a significant number of studies researching this topic, the consistency of the results varies. The goal of this paper was to determine whether there is a connection between the perceived social support by parents, teachers and peers, as well as the overall perceived social support and school achievement of high school students of Tuzla Canton. 384 respondents (50,8% female and 49,2% male respondents), students of four high schools from Tuzla Canton area, participated in the research. Data on the variables of the survey were collected through a questionnaire of sociodemographic data, designed specifically for the purposes of this research and the Perceived Social Support Scale (Dubow, Ullman, 1989), which is used to assess the support of parents, teachers and peers. Despite expectations that the perceived social support by parents, teachers and peers will have a significant connection with the school achievement of high school students, the hypotheses were not confirmed by the results of the research. The obtained correlations were low and did not indicate a significant connection of the independent variables with the dependent variable. When it comes to high school age, these findings suggest that future researches should consider additional variables that may affect the relationship between the social support and the school achievement in a mediator or moderator way, including individual differences in learning, motivation and school system characteristics.

Keywords: perceived social support, school achievement.